

Tappen zonder pas

In de herfst van 1975, wanneer de oprichters van De Baas onderzoeken welke vergunningen er nodig zijn om een kroeg te starten, verbazen ze zich er al over: serveersters die de gemeente om toestemming moeten vragen om een drankje te schenken? Zo'n anderhalf jaar later zullen de Baaswerksters zich met veel succes tegen deze 'serveerpas' verzetten.

DE GEWRAAKTE SERVEERPAS

In februari 1977 schrijft Yvonne Zonderop een verontwaardigd artikel in de Onderste Steen, dan nog het verenigingsblad van De Baas. Wat is er aan de hand? "De vrouwelijke werkers van café De Baas mogen van de autoriteiten niet zondermeer achter de bar staan en de klanten bedienen, neen zij zijn verplicht een bewijs van goed gedrag te halen op de afdeling Bijzondere Wetten van de Utrechtse gemeentepolitie. Dit bewijs bestaat uit een pasje gesierd met foto en enkele persoonlijke gegevens. De mannelijke werkers daarentegen kunnen zónder dit pasje barwerk doen."

Etiket

Volgens Yvonne wil de gemeente met deze in 1967 ingestelde regeling "de uit de pan gerezen hoererij in cafés" aanpakken en vrouwelijk personeel beschermen "tegen al te opdringerige klanten en tegen café-eigenaren die van deze vrouwen meer verwachten dan het serveren van drank alleen". Het pasje is voor het leven geldig (mits de serveerster zich zedelijk blijft gedragen) en moet op verzoek van de politie worden getoond. Onacceptabel, vindt Yvonne. Want er zijn natuurlijk net zo goed mannelijke als vrouwelijke hoeren. Bovendien is ze het zat "als hoer bestempeld te worden zo gauw je achter de bar staat".

Strijdvaardig belooft ze: "Men hoort nog van ons!"

Protest

Kort daarna ondernemen de Baaswerksters inderdaad actie. Samen met de serveersters van vrouwencafé De Heksenketel en jongerencentrum SSR schrijven ze een brief aan de Utrechtse gemeenteraad, waarin ze vragen de serveerpas in te trekken ofwel ook te laten gelden voor mannelijke collega's. Ze noemen de regeling "uiterst discriminerend en beledigend", al kunnen ze zich niet voorstellen dat de gemeenteraad er werkelijk achter staat. Want waarom zou de gemeente anders subsidie toekennen aan emancipatieprojecten als het Vrouwenhuis?

Reactie

De actie van de serveersters doet al snel het nodige stof opwaaien. Zo verschijnen er korte artikelen in de Volkskrant, Trouw en het Utrechts Nieuwsblad en stelt Tweede Kamerlid Michel van Winkel van de PPR Kamervragen over de kwestie aan minister De Gaay Fortman van Binnenlandse Zaken. Helaas richt hij die aan de verkeerde persoon: de Drink- en Horecawet (waarvan de verordening een onderdeel is) valt onder staatssecretaris

Hendriks. Die kiest voor een typische polderoplossing: voordat hij actie onderneemt, wil hij eerst advies inwinnen bij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. De Utrechtse hoofdcommissaris Van Doesburg is echter een stuk daadkrachtiger: hij kan zich inderdaad voorstellen dat de serveerpas als discriminerend wordt ervaren. Maar omdat de politie toch over een instrument moet kunnen beschikken om prostitutie tegen te gaan, adviseert hij om de serveerpas te vervangen door een algemene vergunning voor horecabedrijven die vrouwen in dienst willen nemen. Die vergunning kan dan altijd worden ingetrokken als daartoe aanleiding is, zonder dat direct het hele bedrijf hoeft te worden gesloten.

Pyrrusoverwinning

Burgemeester Vonhoff volgt dit advies en zo wordt de serveerpas in Utrecht op 9 maart 1977 met onmiddellijke ingang afgeschaft. Een "aardig en snel succesje voor het actie-groepje", schrijft de Volkskrant. Maar de protesterende serveersters zijn niet tevreden. Want de serveerpas is dan wel van de baan, in de praktijk zijn het blijkbaar nog steeds uitsluitend vrouwen die van onzedelijke handelingen worden verdacht. Daarom laten

de actievoersters weten door te gaan met hun actie en nemen ze contact op met een aantal progressieve fracties, die beloven zich voor hun zaak hard te zullen maken.

Debat

Het voorstel van B&W om de serveerpas te vervangen door een algemene meldingsplicht voor horecabedrijven zal op 13 april 1977 worden besproken tijdens een commissievergadering van de gemeente. Deze commissie zal een advies opstellen en die ter stemming voorleggen aan de gemeenteraad. En dus fietsen Yvonne, Inge en Nienke op 13 april naar het Utrechtse stadhuis om te vertellen wat ze ervan vinden. Inge grijpt direct naar de microfoon om spreektijd te vragen, maar uiteindelijk komt de meldingsplicht pas na twee uur aan bod. Al die tijd, zo schrijft Nienke Feis later in de Onderste Steen, wisten de vrouwen niet wie van welke fractie was, want "al die heren praten al even archaïsch en feiten verdoezelend". Maar als de meldingsplicht ter sprake komt, wordt dat plotseling heel anders. "Het lijkt wel een verkiezingsbijeenkomst. Ze praten opeens veel gloedvoller, duidelijker, vriendelijker, en kijken daarbij meer dan eens onze richting uit."

Gedane zaak

Al snel blijken de afgevaardigden van PvdA, CDA, CPN, VVD, PSP en D'66 allemaal tegen het voorstel van B&W te zijn. Als de vrouwen aan de beurt zijn, is het volgens Nienke dan ook "nauwelijks meer nodig om met ons verhaal te komen, want alle argumenten zijn al wel genoemd". Wel benadrukken ze nogmaals dat de meldingsplicht in feite even discriminerend is als de reeds afgeschafte serveerpas en "alleen wat stiekummer" is. Wethouder Torensma probeert het voorstel van B&W nog wel te verdedigen, maar die wanhoops-poging is volgens Nienke "de

DEMONSTRATIEVE VERBRANDING VAN DE DISCRIMINERENDE 'SERVEERPAS'

moeite van het noteren niet waard". Want inmiddels is allang duidelijk dat het voorstel op de komende raadsvergadering geen enkele kans van slagen heeft. Opgelucht fietsen de drie vrouwen terug naar De Baas. "B&W zal iets anders moeten verzinnen om prostitutie tegen te gaan, maar dit hele kleine bewijsje van het onderscheid dat er nog steeds gemaakt wordt tussen mannen en vrouwen zal in ieder geval afgeschaft worden."

Voorbeeld

Drie dagen later deelt de Volkskrant die mening: de Utrechtse vrouwen hebben het pleit gewonnen. Maar voor alle zekerheid voert Yvonne de publieke druk nog wat op. Zo noemt ze de meldingsplicht "ongelooflijk naïef, slecht en beledigend voor vrouwen" en stelt ze dat niet alleen vrouwen op prostitutie moeten worden aangekeken: kroegbazen die

dit mogelijk maken, zijn net zo schuldig. Mede dankzij dit gloedvolle betoog vindt het voorbeeld van de Utrechtse serveersters in veel plaatsen navolging. Zo vraagt een gemeenteraadslid van de PvdA ook in Rotterdam de serveerpas af te schaffen en wordt in Groningen zelfs gedemonstreerd. In Utrecht is de overwinning dan al compleet: op de cover van de Onderste Steen van september 1977 zijn lachende serveersters te zien, die hun pasjes triomfantelijk in de fik steken. Toch is ongelijke behandeling nog lang niet uit de wereld, waarschuwt Yvonne. "Serveersterspasjes zijn eerder symptomen dan oorzaken van ongelijkwaardigheid. Met die wetenschap in het achterhoofd gaan wij door met het speuren naar zowel symptomen als oorzaken van discriminatie. Er valt nog veel te doen."